

Teaching mother tongue as a dual concept in Iranian education: challenges and opportunities

Arash Mehraban¹, Zhino Moradi²

پن‌یرش مقاله: ۱۴۰۳/۲/۰۹

دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۰۲/۰۲

Accepted Date: 2025/02/27

Received Date: 2024/04/21

Abstract

Iranian society consists of a collection of different ethnicities, cultures and languages, each of which needs its own education system and special requirements; However, the central education system has not yet managed to comprehensively respond to these needs; Based on this, the present research, based on the phenomenological method, tries to investigate the experience of a number of teachers about the challenges and opportunities related to the mother tongue. The field of research includes all primary school teachers of Divandera city, 9 of them were invited to be interviewed based on the principle of theoretical saturation. The data collection tool is a semi-structured interview based on which the researcher can collect sufficient information. The themes obtained were analyzed in the form of two sections, challenges and opportunities. The preliminary results related to these sections indicate that, in the first place, the teachers acknowledged that the governance of the educational ideological system, cultural and linguistic integration, and the design of a uniform curriculum are among the most fundamental challenges of mother tongue education; Based on this, some opinions regarding the available opportunities including holding local festivals, teaching through hidden curriculum and finally family-school partnership were raised. The results show that there is no trace of mother tongue teaching in the official curriculum and any teaching about mother tongue is done in the form of hidden or informal ways.

Iranian society consists of a collection of different ethnicities, cultures and languages, each of which needs its own education system and special requirements; However, the central education system has not yet managed to comprehensively respond to these needs; Based on this, the present research, based on the phenomenological method, tries to investigate the experience of a number of teachers about the challenges and opportunities related to the mother tongue. The field of research includes all primary school teachers of Divandera city, 9 of them were invited to be interviewed based on the principle of theoretical saturation. The data collection tool is a semi-structured

¹ M.A. in Persian Language and Literature, Department of Persian Language and Literature, University of Zabol, Zabol, Sistan and Baluchestan, Iran.

(Corresponding author)

Email: arashmehraban.lite@gmail.com

² B.A. Student in Educational Sciences, Department of Educational Sciences, University of Kurdistan, Kurdistan, Iran.

interview based on which the researcher can collect sufficient information. The themes obtained were analyzed in the form of two sections, challenges and opportunities. The preliminary results related to these sections indicate that, in the first place, the teachers acknowledged that the governance of the educational ideological system, cultural and linguistic integration, and the design of a uniform curriculum are among the most fundamental challenges of mother tongue education; Based on this, some opinions regarding the available opportunities including holding local festivals, teaching through hidden curriculum and finally family-school partnership were raised. The results show that there is no trace of mother tongue teaching in the official curriculum and any teaching about mother tongue is done in the form of hidden or informal ways.

Iranian society consists of a collection of different ethnicities, cultures and languages, each of which needs its own education system and special requirements; However, the central education system has not yet managed to comprehensively respond to these needs; Based on this, the present research, based on the phenomenological method, tries to investigate the experience of a number of teachers about the challenges and opportunities related to the mother tongue. The field of research includes all primary school teachers of Divandera city, 9 of them were invited to be interviewed based on the principle of theoretical saturation. The data collection tool is a semi-structured interview based on which the researcher can collect sufficient information. The themes obtained were analyzed in the form of two sections, challenges and opportunities. The preliminary results related to these sections indicate that, in the first place, the teachers acknowledged that the governance of the educational ideological system, cultural and linguistic integration, and the design of a uniform curriculum are among the most fundamental challenges of mother tongue education; Based on this, some opinions regarding the available opportunities including holding local festivals, teaching through hidden curriculum and finally family-school partnership were raised. The results show that there is no trace of mother tongue teaching in the official curriculum and any teaching about mother tongue is done in the form of hidden or informal ways.

Iranian society consists of a collection of different ethnicities, cultures and languages, each of which needs its own education system and special requirements; However, the central education system has not yet managed to comprehensively respond to these needs; Based on this, the present research, based on the phenomenological method, tries to investigate the experience of a number of teachers about the challenges and opportunities related to the mother tongue. The field of research includes all primary school teachers of Divandera city, 9 of them were invited to be interviewed based on the principle of theoretical saturation. The data collection tool is a semi-structured interview based on which the researcher can collect sufficient information. The themes obtained were analyzed in the form of two sections, challenges and opportunities. The preliminary results related to these sections indicate that, in the first place, the teachers acknowledged that the governance of the educational ideological system, cultural and linguistic integration, and the design of a uniform curriculum are among the most fundamental challenges of mother tongue education; Based on this, some opinions regarding the available opportunities including holding local festivals, teaching through hidden curriculum and finally family-school partnership were raised.

The results show that there is no trace of mother tongue teaching in the official curriculum and any teaching about mother tongue is done in the form of hidden or informal ways.

Iranian society consists of a collection of different ethnicities, cultures and languages, each of which needs its own education system and special requirements; However, the central education system has not yet managed to comprehensively respond to these needs; Based on this, the present research, based on the phenomenological method, tries to investigate the experience of a number of teachers about the challenges and opportunities related to the mother tongue. The field of research includes all primary school teachers of Divandera city, 9 of them were invited to be interviewed based on the principle of theoretical saturation. The data collection tool is a semi-structured interview based on which the researcher can collect sufficient information. The themes obtained were analyzed in the form of two sections, challenges and opportunities. The preliminary results related to these sections indicate that, in the first place, the teachers acknowledged

Keywords: mother tongue, education, phenomenology, challenge, opportunity

تحلیل کیفی تجارب معلمان از چالش‌ها و فرصت‌های آموزش زبان مادری در مدارس

آرش مهربان^۱، ژینو مرادی^۲

چکیده

هدف: هدف پژوهش حاضر به بررسی جامعه ایران که متشکل از مجموعه‌ای از اقوام، فرهنگ‌ها و زبان‌های مختلفی است که هر کدام نیاز به نظام تعلیم و تربیت و الزامات ویژه خود را دارند؛ با این حال نظام آموزش و پرورش مرکزی هنوز موفق نشده است به طور جامع و مانع پاسخگوی این نیازها باشد.

روش: بر این اساس پژوهش حاضر براساس روش پدیدارشناسی می‌کوشد تجربه تعدادی از معلمان را درباره چالش‌ها و فرصت‌های مربوط به زبان مادری مورد بررسی قرار دهد. میدان تحقیق شامل کلیه معلمان مقطع ابتدایی شهر دیواندره است که ۹ نفر از آن‌ها براساس اصل اشباع نظری دعوت به مصاحبه شده‌اند. ابزار گردآوری داده‌ها مصاحبه نیمه‌ساختاریافته‌ای است که محقق براساس آن می‌تواند اطلاعات کافی را گردآوری نماید.

یافته‌ها: مضامین به دست آمده در قالب دو بخش چالش‌ها و فرصت‌ها تحلیل شدند. نتایج اولیه مربوط به این بخش‌ها حاکی از آن است که در وهله نخست معلمان اذعان داشتند که چارچوب فکری غالب، ترویج هویت ملی مشترک و زبانی و طراحی برنامه درسی جامع از اساسی‌ترین چالش‌های آموزش زبانی مادری محسوب می‌شود؛ بر این اساس، برخی از نظرات در رابطه با فرصت‌های موجود شامل احترام به میراث فرهنگی زنده، آموزش از طریق یادگیری ضمنی و در نهایت مشارکت خانواده-مدرسه مطرح شد. نتایج نشان می‌دهد که در مجموع به ندرت ردپایی از آموزش زبان مادری در برنامه درسی رسمی وجود دارد و هرگونه تعلیمات درباره زبان مادری در قالب راه‌های پنهان و یا غیر رسمی انجام می‌شود.

کلیدواژه‌ها: زبان مادری، آموزش و پرورش، پدیدارشناسی، چالش، فرصت

^۱. کارشناسی ارشد زبان و ادبیات فارسی، گروه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه زابل، دانشگاه زابل، سیستان و بلوچستان، ایران.

Email: arashmehraban.lite@gmail.com

(نویسنده مسئول):

^۲ دانشجوی کارشناسی علوم تربیتی، گروه علوم تربیتی دانشگاه کردستان، دانشگاه کردستان، کردستان، ایران

مقدمه

فرآیند رشد روانی انسان در سه مرحله اصلی بیان شده است که عبارت است از: ساحت خیالی، ساحت نمادین و ساحت واقع. ساحت خیالی، مرحله پیوند نوزاد با مادر است. نوزاد قبل از تولد در وحدت جسمانی با مادر است. این وحدت در هنگام تولد جای خود را به وحدت نفسانی بین مادر و کودک می‌دهد. جدای از بحث اتحاد کودک و مادر، این مرحله، مرحله «پیش‌زبانی رشد کودک است که در آن از منظر کودک هیچ تمایزی بین سوژه و اُبژه یا بین هستی او و دیگران وجود ندارد» (Abrams, 1992:252)

از دیگرسو، بارزترین مشخصه ساحت نمادین ماهیت زبانی آن است (Lacan, 2002: 4). ورود کودک به ساحت رمز و اشارت یا نمادین با آشنایی با تکلم شروع می‌شود که «به معنای مرگ و فقدان اشیاء به معنای مادی آن برای او است؛ زیرا در این مرحله واژه (یا نماد) جایگزین اشیاء می‌شوند» (Clerio, 2003: 49) به عبارت دیگر هنگام یادگیری هر واژه از زبان، واژه جایگزین چیزی می‌شود که بدان دلالت می‌کند. کودک در این مرحله با کلمات و مفاهیم مختلفی تعامل دارد و این تعامل نقش زیادی در ساخت تفکر و اندیشه او دارد و چنانچه کودکی از زبان مادری خود در نظام تعلیم و تربیت بهره‌ای نداشته باشد علاوه بر به هدر رفتن استعدادها بالقوه‌اش به کمال دست نیافته و به مرتبه پایین‌تری تنزل پیدا می‌کند (Graham, 2010: 32). از این رو توجه به زبان مادری در تعلیم و تربیت باعث تقویت ذهن کودک می‌شود و کودک می‌تواند افکار خویش را به دیگران انتقال دهد چرا که جهان مجموعه‌ای از اقوام و ملیت‌های گوناگون است که در آن خُرده فرهنگ‌های مختلف را می‌توان مشاهده کرد (شهبازی و همکاران، ۱۳۹۹). گوناگونی فرهنگ‌ها در قالب مذهب و زبان نمود یافته و وجود گروه‌ها و مناطق فرهنگی که براساس تمایزات زبانی قابل شناسایی هستند غیرقابل انکار است و همچنین یکی از پدیده‌هایی که عامل پیشرفت‌های بشری و وجه تمایز زندگی انسان با موجودات دیگر در طول اعصار متمدنی بوده است یقیناً زبان است (Khamroev, 2021: 54)، زیرا زبان قبل از اینکه وسیله انتقال و ارتباط باشد، وسیله تفکر و اندیشه انسانی است؛ به همین دلیل زبان وسیله تعامل در مدرسه است و تعلیم و تربیت دوزبانه یک مؤلفه در چهارچوب عوامل سیاسی، فرهنگی، دینی، اقتصادی و... است که می‌تواند ناشی از مهاجرت نهضت‌ها و جنبش‌های حقوق زبانی باشد (فاضلی، ۱۳۹۹).

تحقیقات (اسدیور، ۱۳۹۷: محمدی و همکاران، ۱۳۹۹) نشان می‌دهد که ۷۰ درصد از جمعیت جهان دوزبانه یا چندزبانه هستند. به همین دلیل در بسیاری از کشورها علاوه بر زبان رسمی، زبان‌هایی دیگر نیز وجود دارد که استفاده از آن آموزش و یادگیری دانش آموزان را ارتقاء می‌بخشد. در اکثر این کشورها در مواجهه با پیامدهای پدیده دوزبانگی و برای رفع تبعیض نوعی تعلیم و تربیت به نام تعلیم و تربیت دوزبانه به کارگرفته می‌شود که منظور از تعلیم و تربیت دوزبانه معمولاً استفاده از بیش از یک زبان برای یادگیری و تدریس برای رسیدن به اهداف اجتماعی و تربیتی است و همچنین با در نظر گرفتن زمینه‌های تنوع فرهنگی، قومی و زبانی در جهان نظام آموزشی کشورها باید در قبال این موضوع پاسخگو باشند. یکی از مسائلی که در آموزشهای چندزبانه حائز اهمیت است پیوند نظام تعلیم و تربیت با جامعه و به تبع آن توجه به زبان مادری است (Nishanthi, 2020) زیرا این دانش‌آموختگان در نهایت وارد جامعه

شده و برای اینکه بتوانند بیشترین بهره را برای کشور به ارمغان بیاورند باید نسبت به زبان‌های دیگر موجود آشنایی داشته باشند و این زبان‌های مادری چنان در زندگانی اجتماعی ما ریشه دارد که ما وجود آن را بدیهی می‌دانیم؛ ولیکن از نظر روانشناسی آموزش به زبان مادری باعث درک بهتر مطالب می‌شود و پیشرفت شناختی دانش‌آموزان را تامین می‌کند (Mohanty, 1990:46, Noormohamadi, 2008). نکته‌ای که نیاز است در مورد آن تفکر کنیم، این است که چنانچه آموزش به زبان مادری در دستگاه تعلیم و تربیت حذف شود، کل پروسه تعلیم و تربیت با مشکل مواجه شده و فرهنگ و تمدن بشر نابود می‌گردد. فرهنگ و تمدن به وسیله نظام تعلیم و تربیت به ما منتقل شده و ما نیز آن را به آیندگان منتقل می‌کنیم و مشخص است که بدون آموزش زبان مادری هزاران قابلیت افراد از بین رفته و در نتیجه کارکردهای نظام تعلیم و تربیت رفته رفته نابود می‌شوند (فکوهی، ۱۳۹۷).

کشور ایران هم مثل بسیاری از کشورها چندفرهنگی بوده و ملیت‌های مختلفی با زبان و نژاد متفاوت در آن زندگی می‌کنند و طبق اصل ۱۵ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران آموزش زبان مادری باید در ساختاری آموزشی و تربیتی مدارس و فرایندهای مرتبط اجرا شود، اما متأسفانه، به دلیل تمرکز نظام آموزشی کشور بر یکپارچگی زبانی و فرهنگی و عدم تمایل به انعطاف‌پذیری در تدوین برنامه‌های درسی، آموزش زبان مادری به‌طور مؤثر در ساختارهای رسمی مدارس نادیده گرفته شده است. این امر به چالش‌های گسترده‌ای از جمله کاهش انگیزه یادگیری، عدم تقویت هویت فرهنگی و همچنین افت توانایی درک دانش‌آموزان از مفاهیم پیچیده منجر می‌شود. این پژوهش با هدف بررسی موانع و فرصت‌های مرتبط با آموزش زبان مادری و تحلیل تجربیات معلمان در این زمینه، تلاش دارد تا گامی در جهت رفع این کاستی‌ها و ارائه پیشنهادها مؤثر بردارد. اگرچه پژوهش‌های متعددی در زمینه آموزش زبان مادری و نقش آن در نظام‌های آموزشی صورت گرفته است، بسیاری از این مطالعات رویکردهای کمی یا مروری داشته و یا به بافت‌های فرهنگی و اجتماعی متفاوت پرداخته‌اند. با این حال، پژوهش حاضر با استفاده از روش پدیدارشناسی تفسیری و تمرکز بر تجارب معلمان مقطع ابتدایی در منطقه دیواندره، به‌طور منحصربه‌فرد به شناسایی موانع و فرصت‌های آموزش زبان مادری در این منطقه می‌پردازد. این مطالعه با بهره‌گیری از دیدگاه‌های مستقیم معلمان، تصویری عمیق‌تر و واقعی‌تر از چالش‌ها و فرصت‌های موجود ارائه می‌دهد و راهکارهایی عملی و متناسب با شرایط فرهنگی و اجتماعی منطقه پیشنهاد می‌کند. این ویژگی‌ها، پژوهش حاضر را از سایر تحقیقات موجود متمایز می‌سازد.

چارچوب مفهومی

آموزش زبان به عنوان یکی از اساسی‌ترین عوامل پیشرفت انسان همواره در تمامی جوامع مطرح بوده و قدمت آن به خلقت انسان باز می‌گردد؛ همانگونه که در قرآن هم ذکر شده است خداوند متعال پس از آفرینش انسان اسم‌ها را به او آموخت که در برخی متون اسلامی این اسم‌ها با عنوان کل علم بشریت و زبان تکلم و فهم ذکر شده‌اند (اسدپور، ۱۳۹۷: محمدی و همکاران، ۱۳۹۹). احساس نیاز به یادگیری زبان دوم به هزاران سال قبل از میلاد مسیح باز می‌گردد، هنگامی که قبایل برای یافتن منابع غذایی بیشتر و

مناطق مسکونی بهتر مجبور به کوچ از قبیله شدند و بعدها با رفتن به سرزمین‌های دور دست اقدام به تجارت با اقوام و مردم دیگر کردند که برای ارتباط با آنان به تکلم با زبان آنان نیاز داشتند (Peskova et al, 2023). هرملتی با شناخت زبان خود در بین ملت‌های دیگر درصدد هستند که زبان مادری خورا ارج نهاده و از آن برای توسعه فرهنگی و هویتی در سیاست‌های آموزشی بهره ببرد (Alieto, 2018 & Perez). اگر زبان مادری از نظام تعلیم و تربیت حذف شود رشد و یادگیری کودک با اختلال و آسیب مواجه می‌شود؛ به همین دلیل در سازمان یونسکو روز بیست و یک فوریه را به نام روز جهانی زبان مادری ثبت کرده است (Trujillo, 2020). زبانی که کودک با آن سخن گفتن را می‌آموزد و دانشمندان حوزه‌ی زبان شناسی آن را زبان اول می‌نامند و همچنین دراصل ۱۵ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران آمده است: استفاده از زبانهای محلی و قومی در مطبوعات و رسانه‌های گروهی و تدریس ادبیات آنان در مدارس درکنار زبان فارسی آزاد است.

چنانکه Eastman (۲۰۲۲) استدلال می‌کند که رالز متفکر و دانشمند عدالت اجتماعی، به وضوح بیان می‌دارد که مفهوم عدالت فی النفسه به معنای کسب برابری و یکسانی در فرصت‌ها می‌باشد. زبان نیز همچون سایر پدیده‌های دیگر به عنوان یکی از حوزه‌های عدالت باید بستر گسترده‌ای در پی آموزش آن فراهم گردد زیرا هرگونه ممانعت یا تبعیض در آموزش زبان مادری، مصداق نابرابری در فرصت‌ها پنداشته می‌شود که پیامدهای آن نابرابری و آسیب‌های فراوان است. همچنین گزارشی به نقل از یونسکو در مورد آموزش چندزبانگی انتشار یافته است؛ چنانچه کودکان قبل از یادگیری زبان دوم یا سوم، مهارتی در زبان اولیه خود (زبان مادری) نداشته باشند آموزش زبان‌های دیگر در فرایند تحصیل، تاثیر بدی بر قوت اندیشیدن کودکان در همه‌ی عرصه هادر پی خواهد داشت (Gempeso, 2021).

افزون بر این‌ها مطالعات (مرادی و همکاران، ۱۳۹۱؛ محمدی و همکاران، ۱۳۹۹) نشان می‌دهند بعضی از فیلسوفان از دیرباز تا به حال در مورد پیوند بین زبان و تفکر سخن گفته‌اند؛ آن‌ها خاطرنشان می‌کنند که افلاطون معتقد بود که هنگام اندیشیدن، روح آدمی به واسطه زبان عمق، با خویشتن سخن می‌راند. (Pesková, ۲۰۲۴) استدلال می‌کند که واتسون از پیشروان مکتب رفتارگرایی در علوم روان‌شناسی در اوایل قرن بیستم همین مطلب را به زبان دیگری بیان کرده است؛ او معتقد است تفکر چیزی نیست جز سخن گفتن که به صورت حرکات خفیف در اندام‌های صوتی درآمده است. همه این شواهد حاکی از آن است که گرفتن زبان مادری از یک کودک، آینده کودک را در مراتب تحصیلی بالاتر با دشواری و تنگنا مواجه خواهد ساخت (عبدالکریمی و همکاران، ۱۳۹۶). از این رو نظام تعلیم و تربیت برای اینکه توانمندی‌های یادگیرندگان را در عرصه‌های متنوع افزایش دهد، باید به جای تمرکز بر ساخت یکنواخت برنامه تحصیلی به مقوله‌های چندفرهنگی و برساخت تجارب اقلیت‌های دیگر در عرصه آموزش و زبان و فرهنگ‌های مختلف آنان، اهمیت کافی ورزند (شهین الله و سیف اللهی، ۱۳۹۱). میدان این پژوهش استان کردستان به ویژه در شهر دیواندره انجام گرفته است که زبان آموزش رسمی همچون سراسر کشور فارسی است و تمامی کتب هم به زبان فارسی تدریس می‌شود و هیچ اثری از زبان کُردی در کتب و تعلیم و تربیت

این منطقه یافت نمی‌شود. در باب موضوع مورد نظر پژوهش‌هایی در داخل و خارج از کشور صورت گرفته است که در زیر به برخی از آن‌ها اشاره خواهد شد:

نویسنده و سال	عنوان	یافته‌ها
لیندولم (۲۰۲۰)	یافته‌های پژوهشی جاری درباره آموزش دوزبانه‌ای دو طرف	این مطالعه به بررسی اثربخشی برنامه‌های آموزش دوزبانه‌ای دو طرفه (TWBI) می‌پردازد. نشان می‌دهد که دانش‌آموزان TWBI در هر دو زبان عملکرد بهتری دارند و انعطاف‌پذیری شناختی و آگاهی فرهنگی بالاتری نشان می‌دهند. همچنین بر اهمیت حمایت مداوم و توسعه حرفه‌ای برای معلمان در این برنامه‌ها تأکید می‌کند.
کولیر، وی. پی. و توماس، دابلو. پی (۲۰۲۲).	آموزش دوزبانه برای همه	این تحقیق اثربخشی آموزش دوزبانه را از طریق ۳۲ سال داده طولی معتبر می‌سازد. نشان می‌دهد که دانش‌آموزان در برنامه‌های آموزش دوزبانه در هر دو زبان مادری و انگلیسی نسبت به دانش‌آموزان در برنامه‌های تک‌زبانه عملکرد تحصیلی بالاتری دارند. همچنین به مزایای اجتماعی مانند افزایش شایستگی فرهنگی و اعتماد به نفس در میان دانش‌آموزان اشاره می‌کند.
اوبسو، ب. و هرمان، پ (۲۰۲۳)	تایید فرهنگ و هویت فرهنگی در کلاس‌های دوزبانه	این مقاله بر اهمیت ادغام پس‌زمینه‌های فرهنگی دانش‌آموزان در آموزش دوزبانه تأکید می‌کند. نشان می‌دهد که وقتی زمینه‌های فرهنگی متنوع دانش‌آموزان به رسمیت شناخته می‌شود و ارزش‌گذاری می‌شود، می‌تواند موفقیت تحصیلی و هویت فرهنگی آنها را تقویت کند. مطالعه پیشنهاد می‌کند که وقتی میراث فرهنگی دانش‌آموزان در برنامه درسی گنجانده می‌شود، آنها به طور عمیق‌تری با محتوا درگیر می‌شوند و نتایج یادگیری بهتری کسب می‌کنند.
کلاتنتری و همکاران (۱۳۹۰)	بررسی روش‌های مناسب آموزش دوزبانه	نتایج نشان داد که پیشرفت دانش‌آموزان آموزش دیده با روش دوسویه در درس علوم از دانش‌آموزان آموزش دیده با روش غوطه‌ورسازی بیشتر است. پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان آموزش دیده با روش دوسویه در درس ریاضی و بنویسیم با دانش‌آموزان آموزش دیده با روش غوطه‌ورسازی از نظر آماری معنا دار نبود.
نادری، سمیه (۱۳۹۰)	بررسی اهمیت زبان مادری در تعلیم و تربیت دانش‌آموزان	زبان مادری نخستین زبانی است که انسان آن را برای برقراری ارتباط فرا گرفته و از بدو تولد آن را آموزش می‌بیند و کمی بعد به کار می‌گیرد. لذا زبان مادری در بحث آموزش و یادگیری نقش حائز اهمیتی داشته و دارد و توجه به آن می‌تواند پیشرفت چشم‌گیری در بالا بردن دانش‌آموزان تحصیلی داشته باشد.
سماوی اقدم (۱۳۹۵)	دوزبانگی و نقش زبان مادری در تعیین رویکرد برنامه‌ی درسی زبان آموزی در مناطق دوزبانه	چندزبانگی در ایران به مناطق معدودی اختصاص ندارد و این موضوع برای مسئولان آموزش و پرورش، حاوی پیام اساسی در زمینه تأکید بر تعلیم و تربیت ویژه افراد دوزبانه است. دانش‌آموزان غیرفارسی‌زبان در بدو ورود به مدرسه، زبان مادری خود را در برنامه فارسی پیدا نمی‌کنند؛ زیرا سازماندهی محتوا و انتقال برنامه‌ی درسی به دانش‌آموزان بر پایه زبان فارسی است که با تجارب قبلی دانش‌آموزان پیوندی ندارد

ناصری، فروزان (۱۴۰۱)	جایگاه زبان مادری در زندگی و اهمیت آموزش آن در مدارس	به دلیل اهمیت زبان مادری در دنیا و اینکه زبان مادری هویت بخش است و در جامعه هویت ایجاد می‌کند لذا زبان مادری نیاز به آموزش دارد. داشتن پایه قوی در زبان مادری منجر به درک بسیار بهتر از برنامه درسی و همچنین یک نگرش مثبت نسبت به مدرسه می‌شود، بنابراین ضروری است که کودکان در هنگام تحصیل در یک زبان دیگر، زبان اول خود را حفظ کنند. از طرفی زبان مادری نیز نقش مهمی در توسعه هویت شخصی، اجتماعی و فرهنگی فرد ایفا می‌کند. کودکان با پایه قوی در زبان اول خود، اغلب درک عمیق‌تر از خود و مکان خود را در جامعه، همراه با افزایش احساس سلامت و اعتماد به نفس خواهند داشت و به طور طبیعی، این ویژگی به هر جنبه‌ای از زندگی آنها، از جمله پیشرفت تحصیلی می‌رسد
-------------------------	--	--

مطالعات قبل نشان می‌دهند که تمامی آن‌ها یا به صورت کمی و یا به صورت مروری انجام شده است. چنانکه با تأمل در سایر پژوهش‌های موجود در عرصه زبان مادری محقق پی‌می‌برد که به روش پدیدارشناسی تفسیری هیچ مطالعه‌ای در باب چالش‌ها و فرصت‌های آموزش زبان مادری بحث نشده است و اگر هم مطالعه‌ای وجود داشته باشد با روش‌های دیگر آن هم در بافت متفاوت فرهنگی صورت گرفته است. لذا محقق از طریق مطالعه این پدیده از تجربیات معلمانی که سالانه در مدارس با مشکل چندفرهنگی مواجه می‌شوند می‌خواهد از نگاه خود آنان، فرصت‌ها و چالش‌های موجود را شناسایی کند.

روش شناسی پژوهش

رویکرد این پژوهش کیفی و روش آن پدیدارشناسی تفسیری است. به این معنا که رویکرد استقرایی از پایین به بالا که هدف آن بررسی تجربیات شرکت‌کنندگان از یک پدیده است. از آنجایی که این پژوهش با هدف تحلیل برداشت و نظرات معلمان از فقدان آموزش زبان مادری و موانع و چالش‌های آن در جامعه چند فرهنگی انجام شده است، این پژوهش از رویکرد پدیدارشناسی برای بررسی ادراکات آنان بهره جسته است.

مشارکت‌کنندگان

مشارکت‌کنندگان شامل ۹ معلم با تجربه «۶مرد و ۳ زن» بودند که با استفاده از نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. همه معلمان چهار تا پانزده سال تجربه تدریس در سراسر منطقه آموزش و پرورش شهرستان دیواندره را داشتند. اطلاعات جمعیت‌شناختی شرکت‌کنندگان در جدول ۱ نمایش داده شده است.

جدول «۱»؛ اطلاعات جمعیت‌شناختی مشارکت‌کنندگان

مشارکت‌کنندگان جنسیت سن مدرک مقطع سوابق شغلی				
۱	مرد	۴۸	کارشناسی ارشد	دبیرستان
۱۸				

۲	مرد	۴۵	دکتری	دبیرستان	۱۵
۳	مرد	۵۲	کارشناسی	دبستان	۲۰
۴	زن	۴۳	کارشناسی	دبستان	۱۵
۵	زن	۳۸	دکتری	دبستان	۱۰
۶	مرد	۴۳	کارشناسی	دبیرستان	۹
۷	مرد	۳۲	کارشناسی	راهنمایی	۴
۸	زن	۳۷	کارشناسی ارشد	راهنمایی	۹
۹	مرد	۳۲	کارشناسی ارشد	دبستان	۱۰

جمع آوری و تجزیه و تحلیل داده‌ها

یک مصاحبه نیمه ساختاریافته برای دسترسی به اطلاعات و دسترسی عمیق در مورد این پدیده انجام داده شد که فرصت بیشتری برای توضیح بیشتر در مورد موضوع را به محققان می‌دهد و به آنها امکان می‌دهد سؤالات بیشتری بپرسند. بنابراین، یک مصاحبه بر اساس چند سوال اصلی تحقیق زیر به عنوان ابزار اکتشافی در این تحقیق تدوین شد:

- معلمان چگونه چالش‌های آموزش زبان مادری را تجربه کردند؟
- معلمان چگونه فرصت‌های آموزش زبان مادری را تجربه کردند؟

فرایند

از تحلیل مضمون برای تجزیه و تحلیل داده‌ها به دنبال یک فرآیند شش مرحله‌ای بهره گرفته شد که بر اساس آن تلاش گردید تا مضامین پایه، مضامین سازماندهنده و مضامین فراگیر استخراج گردد، همچنین این روش در ابتدا توسط (Clarke, 2022 & Braun) توسعه یافت. این فرآیند منجر به آشنایی، کدگذاری، تولید مضامین، بررسی مضامین، تعریف و نامگذاری مضامین و در نهایت تهیه گزارش شش مرحله‌ای است که آنها برای جمع‌بندی مناسب داده‌ها معرفی کردند. مراحل (Clarke & Braun (۲۰۲۲) به شرح زیر است:

سوالات مصاحبه از مصاحبه‌شوندگان پرسیده شد و سخنان آنان هم ثبت گردید. سپس محقق به بررسی هر کدام از جملات آنها پرداخت تا هر عبارت و جمله معنادار مرتبط با موضوع پژوهش را بر اساس کدهایی مشخص استخراج کند. این عبارات و جملات جمع آوری شده و سپس کدهای اولیه یا مسائل مهم مرتبط با هر سؤال به طور جداگانه جمع آوری شدند. سپس مضامین احتمالی از این دسته‌بندی‌ها استخراج شد.

در این مرحله، با استفاده از تحلیل مقایسه‌ای، میزان همخوانی مضامین با کدهای استخراج شده بررسی و کنترل شد. همچنین کدهای نامرتب هنگام ترکیب آنها کنار گذاشته شد. سپس مفاهیم مربوط انتخاب گردیدند و سرانجام شبکه مضامین ترسیم و تحلیل شد.

قابلیت اطمینان

پایایی ابزار پژوهش با استفاده از چارچوب لونه و برگ برای پایایی بین ارزیابان بررسی شد که میزان توافق میان کدگذاران را تعیین می‌کند و هرگونه سوگیری احتمالی از سوی افراد در امتیازدهی را به حداقل می‌رساند. همچنین، برای استخراج معانی عمیق از مصاحبه‌های ضبط‌شده، اعضای تیم پژوهش به صورت انفرادی واحدهای معنادار، کدها و تم‌ها را برجسته کردند، یافته‌های خود را به بحث گذاشتند و با نتایج دیگران مقایسه کردند تا به توافق برسند.

علاوه بر این، برای بررسی اعتبار داده‌های جمع‌آوری‌شده از روش مثلث‌سازی استفاده شد. مثلث‌سازی روشی برای افزایش اعتبار داده‌های کیفی است. در این پژوهش، پژوهشگران از مثلث‌سازی محققان استفاده کردند که شامل به‌کارگیری سه محقق برای جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها بود. این رویکرد به بررسی پدیده مورد مطالعه از دیدگاه‌های مختلف کمک کرد.

یافته‌ها

مضمون فراگیر	مضامین سازمان دهنده سطح دوم	مضامین سازمان دهنده سطح اول	نمونه‌هایی از مضامین پایه
زبان مادری	چالش‌ها	چارچوب فکری غالب	رویکرد متمرکز در تصمیم‌گیری‌های آموزشی، عدم دخالت معلمان طراحی برنامه درسی، محدودیت شغلی معلمان، اجرای برنامه‌ها بدون کم و کاست، رویکرد دستوری در سیاست‌گذاری آموزش، رویکرد یکپارچه در طراحی برنامه‌های آموزشی، تأکید بر رویه‌های بالادستی در آموزش
		ترویج هویت ملی مشترک	تلاش برای ایجاد همبستگی فرهنگی از طریق آموزش، استفاده از زبان فارسی به عنوان زبان اصلی در طراحی محتوای درسی، نیاز به سیاست های آموزشی چندزبانه، نگرانی درباره تقویت زبان‌های محلی، اهمیت نظم فرهنگ‌ها، تلاش برای همبستگی اقوام.

ارائه محتوای درسی استاندارد برای تمامی مناطق، توجه به نیازهای آموزشی متنوع در مناطق مختلف، گسترش استفاده از منابع آموزشی به زبان‌های محلی، اختیارات بیشتر برای مسئولان آموزشی محلی	طراحی برنامه درسی جامع و انعطاف‌پذیر		
جشن‌ها و فعالیت‌های محلی در مدارس، استفاده از لباس‌ها و نمادهای فرهنگی محلی در مراسمات مدرسه، برگزاری جشن‌ها و رویدادهای سنتی مناطق مختلف، دعوت از نویسندگان و شاعران بومی به برنامه‌های آموزشی مدارس برای تقویت هویت فرهنگی	میراث فرهنگی زنده	فرصت‌ها	
استفاده از اشعار و متون زبان مادری در کلاس‌های درس، توزیع منابع آموزشی به زبان‌های مادری برای تقویت این زبان، تحلیل و بررسی متون به زبان مادری به عنوان بخشی از فعالیت‌های کلاسی، تشویق دانش آموزان به ارائه مطالب به زبان مادری خود در پروژه‌های درسی	یادگیری ضمنی در محیط مدرسه		
آگاه‌سازی خانواده‌ها نسبت به اهمیت تقویت زبان مادری در فرزندان، تشویق خانواده‌ها به استفاده از منابع آموزشی و کتاب‌های به زبان مادری، همکاری با خانواده‌ها برای حفظ و تقویت زبان مادری در فرایند آموزش فرزندان، برگزاری کارگاه‌ها برای والدین، برگزاری نشست‌ها در مساجد با عموم مردم، برگزاری جشن‌های محلی در مدرسه	تعامل با خانواده‌ها		

۱. چالش‌های آموزش زبان مادری

۱/۱: چارچوب فکری غالب

در برخی سیستم‌های آموزشی، تصمیم‌گیری‌ها در مورد محتوای آموزشی و روش‌های تدریس به صورت متمرکز و از بالا به پایین انجام می‌شود. این رویکرد، گاهی اوقات با محدودیت‌هایی برای استفاده از زبان مادری در کلاس درس همراه است. دلایل این محدودیت‌ها می‌تواند متنوع باشد، از جمله دلایل فرهنگی،

اجتماعی و یا حتی عملیاتی. همچنین، قوانین و مقررات موجود در برخی مناطق ممکن است استفاده از زبان‌های خاص را در محیط‌های آموزشی محدود کند. علاوه بر این، عوامل دیگری مانند کمبود منابع آموزشی به زبان مادری و فقدان آموزش کافی برای معلمان در این زمینه، می‌توانند بر گسترش استفاده از زبان مادری در مدارس تأثیرگذار باشند. در این رابطه یکی از معلمان خاطر نشان کردند که:

(در مدارس به ما اجازه تدریس به زبان مادری را نمی‌دهند و تأکید زیادی بر آموزش تک‌زبانه و آموزش به زبان رسمی کشور یعنی فارسی دارند و حتی معلمانی که به این کار علاقه مند باشند را تهدید کرده و مانع کار او خواهند شد.)

۱-۲ ترویج هویت ملی مشترک

سیاست‌های آموزشی موجود، بر استفاده از یک زبان واحد (فارسی) در مدارس تأکید دارد و به زبان‌ها و فرهنگ‌های مختلف کمتر توجه می‌کند. این رویکرد، نگرانی‌هایی را در مورد محدود شدن فرصت‌های یادگیری دانش‌آموزان و عدم توجه به تنوع فرهنگی موجود در کشور ایجاد کرده است. برخی معلمان معتقدند که تمرکز صرف بر زبان فارسی، می‌تواند مانع از رشد و توسعه دانش‌آموزان و همچنین تسلط کامل آن‌ها بر زبان فارسی شود

یکی از شرکت‌کنندگان در مصاحبه اینگونه بیان کرد:

«با توجه به ابلاغیه‌ای که وزارت آموزش و پرورش به مدارس ما ارسال کرده است به ما اجازه نمی‌دهد که به طور کامل به زبان مادری تدریس کنیم و آموزش زبان مادری فاقد هرگونه اهمیتی است.»

۱-۳ طراحی برنامه درسی جامع و انعطاف‌پذیر

الگوی طراحی برنامه‌درسی، چهارچوبی جهت سازمان‌دهی و اجرا و ارزشیابی برنامه است که باید قابلیت انعطاف و تغییرپذیری را داشته و فرهنگ‌ها و زبانهای مختلف را دربرگیرد. اما دولت در جهت برنامه‌درسی یکنواخت پیش رفته و محتوای کل کتاب‌ها برای کل مناطق مشابه است. برخی از شرکت‌کنندگان بر این باور بودند که توجه به یک فرهنگ خاص و برنامه‌درسی یکنواخت باعث افت دانش‌آموزان و فراموشی فرهنگ و سنت آنان خواهد شد. مصاحبه‌شونده دیگری در این مورد خاطر نشان کردند:

(علاقه زیادی به کتب شعرگردی دارم و چندبار سعی کردم از مدیر مدرسه اجازه گرفته و با دانش‌آموزان به نقد این اشعار بپردازیم ولی متأسفانه مخالفت کردند و به طور کلی ما در مدرسه برای تدریس و آموزش به زبان مادری خود هیچگونه اختیاری نداریم.)

۲. فرصت‌های آموزش زبان مادری

۱-۲ میراث فرهنگی زنده

جشن‌های محلی همیشه فرصتی برای نشان دادن فرهنگ و سنت خاص هر منطقه‌ای بوده و هر اقلیمی با رسوم خاص خود به برگزاری آن اقدام می‌کند. برخی از معلمان اظهار کردند که این جشنهای محلی مثل جشن نوروز فرصتی را برای دانش‌آموزان فراهم می‌کند که لباس محلی خود که تجلی فرهنگ خاص هر منطقه است را پوشیده و همچنین مراسم یا بخشی از آن را به زبان مادری خود برگزار کنند. در این مراسمات فرصتی فراهم می‌شود که افراد، شاعران و هنرمندان آن اقلیمها حضور پیدا کرده و به زبان مادری خود اجرا داشته باشند. یکی دیگر از معلمان در این زمینه اظهار کردند که:

(امسال در جشن نوروز با وجود مخالفت‌های شدیدی که بود، اما به دانش‌آموزان گفتیم که باباسُ کردی در مدرسه حاضر شوند و سعی کردیم کل مراسم به زبان مادری و با توجه به رسوم منطقه برگزار شود.)

۲-۲ یادگیری ضمنی در محیط مدرسه

آموزش درسی پنهان به تدریس متون غیررسمی و غیرملموس در مدارس و دانشگاه‌ها گفته می‌شود. به گفته برخی از معلمان به دلیل اینکه در مدارس اجازه آموزش با زبان مادری داده نمی‌شود این امر در برنامه درسی پنهان صورت می‌گیرد و معلمان سعی در حفظ و نگهداشت زبانهای مادری از طریق آموزش پنهان را دارند.

معلمی در این زمینه بیان کردند:

(افسوس می‌خورم که کتب و برنامه‌هایی که باید جایی در آموزش رسمی کشور داشته باشند، از طریق آموزش پنهان پیگیری می‌شوند، اما با این حال من و همکارانم سعی می‌کنیم تا آن جایی که ممکن است از فراموش کردن زبان مادری که بیانگر فرهنگ یک منطقه هست جلوگیری کرده و حداقل چند دقیقه از کلاس را به نقد و تجزیه و تحلیل داستان و شعرهایی با این زبان‌ها بپردازیم.)

۲-۳ مشارکت خانواده و مدرسه

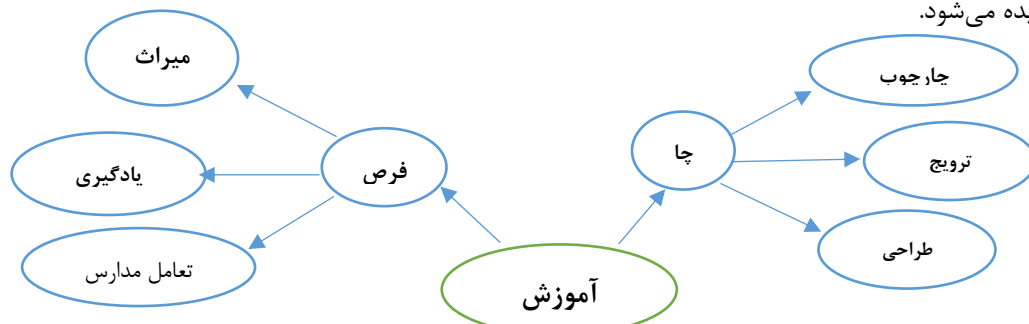
تاثیر نهاد خانواده بر فرایند رشد و یادگیری کودک امری اجتناب‌ناپذیر است. در جامعه امروز، خانواده‌ها قبل از آشنا کردن کودک خود با زبان مادری سعی در آموزش زبانهای دیگری دارند که این امر موجبات زیان به کودک را در فرایند یادگیری فراهم می‌آورد. خانواده باید در راستای حفظ زبان مادری تلاش کرده و کودک خود را به استفاده از کتب و یا حتی صحبت کردن با زبان مادری خود تشویق نمایند.

در این زمینه یکی از مصاحبه‌شوندگان اینگونه این موضوع را مورد بررسی قرار می‌دهد:

(کودک وقتی در منزل با زبان غیر مادری با او صحبت میشود فرصت آشنایی با زبان مادری خود را از دست می‌دهد و مدام به این موضوع فکر می‌کند که زبان مادری من چه ایرادی دارد که خانواده ام از آشنا کردن من با آن خودداری می‌کردند و همچنین این کار نه تنها نفعی برای کودک ندارد بلکه موجبات ضرر و زیان است و در امر یادگیری و فهم آن اختلال به وجود می‌آید.)

بحث و نتیجه‌گیری

بحث و نتیجه‌گیری یافته‌های پژوهش حاضر با ترسیم شبکه مضامین طراحی شده و توضیح فراروایت‌های بدست آمده از آموزش زبان مادری در سیستم آموزشی مدارس آغاز می‌شود. همانگونه که در شکل ۱ دیده می‌شود.

این پژوهش با هدف تحلیل کیفی ادراک معلمان درباب فرصت‌ها و چالش‌های آموزش زبان مادری در مدارس انجام گرفت. شرکت کنندگان این پژوهش نه نفر از معلمان مدارس شهرستان دیواندره بودند که به صورت نمونه‌گیری هدفمند، انتخاب شده و با آنان مصاحبه انجام گرفت. به طور کلی نتایج این پژوهش نشان داد که بی توجهی و نادیده گرفتن زبان ملیت‌های مختلف پیامدهای مخربی برای مدارس و به طور کلی یادگیری دانش آموزان خواهد داشت. این یافته بهدست آمده با پژوهش (Sheikhul-Islami, 2019). منطبق است مبنی بر اینکه نادیده‌گرفتن زبان مادری در آموزش میتواند منجر به کاهش انگیزه یادگیری، کاهش توانایی درک مفاهیم پیچیده، و ایجاد احساس بیگانگی و انزوا در میان دانش‌آموزان شود. این مسئله به‌ویژه برای کودکان اقلیت‌های قومی و ملیتی که زبان مادری آنها با زبان آموزشی متفاوت است، شدیدتر است. شیخ الاسلامی با تأکید بر اهمیت چندزبانگی و استفاده از زبان مادری در آموزش، اذعان میکند که سیاست‌های آموزشی باید به‌گونه‌ای تغییر کنند که به حفظ و تقویت هویت فرهنگی و زبانی دانش‌آموزان کمک کرده و زمینه‌های یادگیری مؤثرتری را فراهم آورند.

طبق دیدگاه مشارکت کنندگان، تفاوت‌ها و اشتراکات زبانی و فرهنگی ما بین جوامع مختلف بر اثر محدودیت‌ها و ناعدالتی‌های یاد شده، جلوه و نمود خود را از دست می‌دهند و در بسیاری از مطالعات علمی مورد اغماض و بی توجهی قرار می‌گیرند (Hamidizadeh et al, 2022; Mohammadi, 2022). شواهد حاصل از دیدگاه شرکت کنندگان نسبت به رویکرد آموزش و پرورش به آموزش و تدریس زبان مادری به رویکردهایی همچون تهدید و منع معلمان از استفاده از کتابهایی با زبان مادری، اصرار بر تدریس به زبان فارسی و آموزش تک زبانه در کشور، سماجت در صحبت کردن و ارائه دانش آموزان در کلاس به زبان رسمی، سیاسی پنداشتن زبانهای دیگر در ایران، عدم اعتبار و اهمیت زبانهای مادری نزد نظام آموزشی کشور و غفلت نسبت به اهمیت زبانهای مادری در رشد و یادگیری دانش آموزان اشاره کردند. چنانکه یافته‌های مطالعه (Peskova et al, 2023; Trujillo, 2020). خاطرنشان می‌کند که زبان مادری در برخی

از کشورهای توسعه نیافته حذف شده است و به عنوان ابزاری برای هژمونی تک زبانی آن را آسیمیله می‌کنند. مصاحبه‌کنندگان بر این باور بودند که طرح آموزش و تدریس به زبانهای مادری از نخستین حقوق دانش‌آموزان بوده و کسانی که با این موضوع مخالف هستند بدون مطالعه موضع گرفته و فضای تبعیض آمیزی را در نظام آموزشی کشور ایجاد می‌کنند و نظامی تک بعدی را به وجود می‌آورند که نسبت به فرصتهای تدریس با زبانهای دیگر بی توجه بوده و باعث اختلال در روند رشد کودک میشوند. در رابطه با چالش‌ها و موانعی که تدریس و آموزش زبانهای دیگر با آن روبه‌رو هستند می‌توان به چارچوب فکری غالب اشاره کرد که معلمان اجازه‌ای برای تدریس و یا استفاده از کتبی با زبان‌های دیگر ندارند و فاقد اختیار هستند.

ترویج هویت ملی مشترک از دیگر چالشهایی است که دبیران با آن روبه‌رو هستند و آنان را مجبور می‌سازد که فقط با زبان فارسی صحبت کرده و حتی از دانش‌آموزان هم بخواهند در کلاس به فارسی صحبت کرده و یا حتی ارائه دهند. چنانکه (Bolandhematan & Hassanpour, Batmani, ۲۰۲۲)، استدلال می‌کنند که نظام آموزشی فقط بر تک زبانی تاکید داشته و فرصت رشد و پیشرفت زبانهای دیگر را سلب می‌کند که چنین چیزی آثار مخرب و جبران ناپذیری را به دنبال دارد. برنامه‌های درسی یکنواخت که در کشور طراحی و اجرا می‌شوند هم به نوبه خود مانع تدریس و آموزش به زبان مادری می‌شوند. نتایج حاصل از مصاحبه و درک شرکت کنندگان هم نشان می‌دهد که در حال حاضر نظام آموزشی کشور از آمادگی لازم برای اجرای آموزش به زبان مادری برخوردار نیست و باید بتواند بعداً منابع لازم مادی، معنوی، سیاسی و... لازم را برای این امر فراهم آورد. در همین راستا دولت میتواند به نسبت زبانهای دیگر ایران نگاه خوشبینانه‌تری داشته باشد؛ در این صورت این زبانها هم امکان رشد و پیشرفت و تدریس آنان در نظام آموزشی کشور فراهم میشود. همچنین با ایجاد چنین شرایطی، فضای تعامل و همکاری فرهنگ‌های مختلف ایجاد شده و میتوانند در جهت توسعه آموزش و پرورش کشور گام بردارند. در این بین ضروریست خانواده‌ها تلاش کنند که کودکان خود را قبل از هرچیزی با زبان مادریاش آشنا کرده و بعد آنها را به سمت و سوی کلاسهای آموزشی زبانهای دیگر هدایت کنند. در جهت نیل به چنین اهدافی راهکارهایی به شرح زیر پیشنهاد میشود:

- عملی شدن اصل ۱۵ قانون اساسی کشور و آموزش با زبان‌های مادری در کنار زبان فارسی
- تنظیم و طراحی کتابهایی با زبانهای دیگر موجود در ایران
- فرهنگسازی و تفهیم سازی خانواده‌ها مبنی بر آموزش زبان مادری قبل از زبانهای دیگر
- ایجاد فرهنگستانهایی برای حفاظت از زبانهای مختلف کشور
- ایجاد بستر برای تعامل خانواده‌ها با مدارس در جهت حفظ و آموزش به زبان مادری

ملاحظات اخلاقی

سپاسگزاری

از معلمان کوشا و محترم شهرستان دیواندهره که ما را در این پژوهش یاری رساندند کمال تشکر و سپاسگزاری را داریم.

حامی مالی

این پژوهش هیچ گونه کمک مالی از سازمان‌های تأمین مالی در بخش‌های عمومی، تجاری یا غیر انتفاعی دریافت نکرده است.

تعارض منافع

طبق اظهارات نویسندگان، این مقاله هیچ گونه تعارض منافی نداشته است. همچنین، این مقاله پیش از این در هیچ یک از نشریات داخلی یا خارجی منتشر نشده و تنها برای ارزیابی و امکان چاپ، به مجله تدریس پژوهی ارسال گردیده است.

References

- Abdolkarimi, Bijan, Moradi, Mohammad, Fekouhi, Nasser, Nersisian, Ali, & Mohammadi, R. (2017). Mother tongue in the discourse of social sciences. Tehran: Naqd-e Farhang.
- Abrams .M.H (1999), *A Glossary of Literary Terms*, Heinle Publication, 7 th, ed.
- Asadpour, Ahmad. (2018). An analysis of the interrelations among education, upbringing, research, and economic development. *Quarterly Journal of Research in Educational System*, 5(40), 886–899.
- Boyle, C & ,Anderson, J. (2020). The justification for inclusive education in Australia . *Prospects*. ۲۰۳-۲۱۷, (۳), ۴۹,
- Braun, V., & Clarke, V. (2022). Conceptual and design thinking for thematic analysis. *Qualitative psychology*, 9(1), 3.
- Cléro, Jean- Pierre (2002) *Le vocabulaire de Lacan*, , Paris: Ellipses.
- Eastman, S. G. (2022). *Recovering Paul's mother tongue: Language and theology in Galatians*. Wipf and Stock Publishers.
- Fazeli, Nematollah. (2020). Culture and university. Tehran: Sales Publications.

- Fekouhi, Nasser. (2018). The university that was. Tehran: Institute for Cultural and Social Studies.
- Gempeso, H. D. P., & Mendez, J. D. S. (2021). Constructive Alignment of Mother Tongue-Based Multilingual Education (MTB MLE) Language Policy Implementation to the Practices of a Multilingual Classroom. *English Language Teaching Educational Journal*, 4(2), 125-137.
- Graham, B. E. (2010). Mother tongue education: necessary? Possible? Sustainable?. *Language and education*, 24(4), 309-321.
- Graham, L. J. (2020). Inclusive education in the 21st century. In *Inclusive education for the 21st century* (pp. 3-26). Routledge.
- Hamidizadeh, K., Fathi Vajargah, K., Arefi, M & ,Mehran, G. (2018). The Systematic Analysis of Multicultural Education in Iran. *Journal of Research in Educational Systems*. ۳۸-۲۵, (۴۲) ۱۲,
- Hassanpour, A., Batmani, S., & Bolandhematan, K. (2022). Barriers to multicultural education in Iran. *Journal for Multicultural Education*, 16(4), 350-361.
- Kalantari, Reza, Khadivi, Asadollah, Fathi Azar, Eskandar, & Behnam, Biouk. (2011). A study of appropriate methods for bilingual education. *Journal of Educational Studies*, 10(39), 32-45.
- Khamroev, R. A. (2021). Modeling of Teacher Activity in The Design of Creative Activities of Students in Primary School Mother Tongue Education. *Middle European Scientific Bulletin*, 8.
- Lacan, Jacques (2002). *Ecrits: A Selection*, trans. Bruce Fink, New York: Norton & Company.
- Mohammadi, Adel, Asgarkhani, Abou Mohammad, & Mir Abbasi, Seyed Baqer. (2020). The effect of mother tongue-based education on vitality and social adjustment of bilingual students. *Journal of Teaching Research*, 1, 26-239.
- Mohammadi, S. (2022). A Meta-Analysis of Research on Multicultural Education, Citizenship Education, Moral Education, Political Education and Religious Education In Iran. *Research in Teaching*, 10(2), 111-88.
- Mohanty, A. K. (1990). Psychological consequences of mother-tongue maintenance and the language of literacy for linguistic minorities in India. *Psychology and Developing Societies*, 2(1), 31-50.
- Moradi, Shahnollah, Seifollah, Seifollahi. (2012). A study of the impact of mother tongue instruction on increasing academic motivation among students (Case Study: Secondary school students in District 1 of Sanandaj, 2012-2013). *Quarterly Journal of Social Studies*, 5(16), 65-83.
- Naderi, Somayeh. (2021). Examining the importance of mother tongue in students' education and upbringing. *Proceedings of the 4th International Conference on Psychology, Educational Sciences, and Social Studies*. Hamedan.
- Naseri, Forouzan. (2022). The status of the mother tongue in life and the importance of its instruction in schools. *Proceedings of the 7th National Conference on New Approaches in Education and Research*. Mahmoudabad.
- Nishanthi, R. (2020). Understanding of the importance of mother tongue learning. *International Journal of Trend in Scientific Research and Development*, 5(1), 77-80.

- Noormohamadi, R. (2008). Mother Tongue, a Necessary Step to Intellectual Development. *Journal of Pan-Pacific Association of Applied Linguistics*, 12(2), 25-36.
- Perez, A. L., & Alieto, E. (2018). Change of" Tongue" from English to a Local Language: A Correlation of Mother Tongue Proficiency and Mathematics Achievement. *Online Submission*, 14, 132-150.
- Perez, A. L., & Alieto, E. (2018). Change of" Tongue" from English to a Local Language: A Correlation of Mother Tongue Proficiency and Mathematics Achievement. *Online Submission*, 14, 132-150.
- Peskova, R. E., Lindholm, A., Ahlholm, M., Vold, E. T., Gunnþórsdóttir, H., Slotte, A., & Busch, S. E. (2023). Second language and mother tongue education for immigrant children in Nordic educational policies: Search for a common Nordic dimension. In *Scrutinising the Nordic Dimension in Education* (pp. 190-207). Routledge.
- Pesková, R. E., Lindholm, A., Ahlholm, M., Vold, E. T., Gunnþórsdóttir, H., Slotte, A., & Busch, S. E. (2024). 11 Second language and mother tongue education for immigrant children in Nordic educational policies. *Scrutinising the Nordic Dimension in Education: Myths, Realities, and Integration Efforts in Europe's Nordic Region*.
- Samavi Aghdam, Shamsi. (n.d.). Bilingualism and the role of mother tongue in determining the curriculum approach to language education in bilingual regions. [Unpublished manuscript/conference paper].
- Shahbazi, Zahra, Kalantari, Mahdi, Sadeghi, Alireza, & Mehrmohammadi, Mahmoud. (2020). A fractal model of curriculum for doctoral programs in curriculum studies in Iran's higher education: A multicultural approach. *Journal of New Approaches in Educational Management*, 11(2), 273–290.
- Sheikhul-Islami, Jafar. (2019). Neglecting Education in the Mother Tongue and Its Negative Impact on the Child's Educational Process: A Review and Analysis. *Journal of Education and Learning*, 15(2), 45-62.
- Sheyholislami, J. (2012). Kurdish in Iran: A case of restricted and controlled tolerance. *International journal of the sociology of language*, 2012(217), 19-47.
- Trujillo, J. S. (2020). The use of mother tongue in instruction: Pupil's performance across the years. *Globus Journal of Progressive Education*, 10(1), 59-67.